

OŚRODEK
POMOCY SPOŁECZNEJ
72-405 Świerzno
tel./fax 91 38 28 169

**SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA POMOCY
SPOŁECZNEJ W ŚWIERZNI
ZA 2017 ROK**

SPIS TREŚCI

1.1. Wstęp	4
1.2. Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej w 2017 r.	5
1.3. Realizacja budżetu – pomoc społeczna	5
1.3.1. Składki na ubezpieczenie zdrowotne	6
1.3.2. Zadania własne – zasiłki okresowe	6
1.3.3. Zadania własne gminy – zasiłki celowe	6
1.3.4. Program wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	7
1.3.5. Prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	8
1.4. Realizacja dodatków mieszkaniowych	9
1.5. Realizacja dodatków energetycznych	9
1.6. Realizacja świadczeń rodzinnych	10
1.6.1. Zasiłek rodzinny	10
1.6.2. Rodzaje dodatków do zasiłku rodzinnego	11
1.6.2.1. Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	11
1.6.2.2. Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	11
1.6.2.3. Dodatek z tytułu wychowywania w rodzinie wielodzietnej	11
1.6.2.4. Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	11
1.6.2.5. Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	12
1.6.2.6. Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	12
1.6.2.7. Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	12
1.6.3. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	13
1.6.4. Świadczenie rodzicielskie	13
1.6.5. Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu	15
1.6.6. Świadczenia opiekuńcze	17
1.6.6.1. Zasiłek pielęgnacyjny	17
1.6.6.2. Świadczenie pielęgnacyjne	17
1.6.6.3. Specjalny zasiłek opiekuńczy	18
1.6.6.4. Zasiłek dla opiekuna	18
1.6.7. "Złotówka za złotówkę"	19

1.6.8. Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne	20
1.7. Realizacja funduszu alimentacyjnego	21
1.8. Realizacja świadczenia wychowawczego 500 +	23
1.9. Prace społecznie-użyteczne	24
1.10. Karta Dużej Rodziny	25
1.11. Praca socjalna	26
1.12. Struktura zatrudnienia	26
1.13. Podsumowanie	27
1.14. Potrzeby na 2018 rok	28

1.1. Wstęp

Na terenie Gminy Świerzno realizacją zadań z zakresu pomocy osobom i rodzinom w celu przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej, którego działalność określa statut, ustawy i przepisy wykonawcze do ustaw.

Zgodnie z art. 2 ustawy o pomocy społecznej – pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Przed pomocą społeczną stoi wiele zadań. Jest to miejsce, gdzie powinno się uzyskać informację, poradę i niezbędne wsparcie wtedy, gdy jest to konieczne z powodu utraty pracy, długotrwałej choroby, niezaradności życiowej, klęski żywiołowej. Jest to też instytucja, która ma za zadanie ułatwić zmianę trudnej sytuacji, wskazać drogę wyjścia, ochronić przed złymi skutkami wynikającymi z poczucia zagrożenia, utraty bezpieczeństwa socjalnego i społecznego.

Prawo do świadczeń pieniężnych zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza: 634 zł dla osoby samotnej i 514 zł na osobę w rodzinie przy jednoczesnym wystąpieniu, co najmniej jednej z dysfunkcji określonej w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Pomocy udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizmu, zdarzenia losowego, klęski żywiołowej.

Osoby i rodziny, których dochód przekraczał kryterium dochodowe, ale nie przekroczył 150 % kryterium dochodowego, mogły korzystać z pomocy w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie realizując zadania ustawy o pomocy społecznej w 2017 r. udzielił pomocy bez względu na rodzaj, źródło finansowania i formę dla 179 rodzin, o liczbie 501 osób w rodzinach.

1.2. WYDATKI OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W 2017 r.

Zwalczanie narkomanii	897 zł
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	56.140 zł
Rodziny zastępcze	141.725 zł
Wspieranie rodziny	54.612 zł
Świadczenia rodzinne + koszty obsługi + składki ZUS	1.850.549 zł
Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego	315.127 zł
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłki stałe oraz niektóre świadczenia rodzinne	51.005 zł
Zasiłki celowe i pomoc w naturze - zadania własne	187.622 zł
Zasiłki okresowe	134.761 zł
Dodatki mieszkaniowe	65.071 zł
Zasiłki stałe	252.896 zł
Ośrodek Pomocy Społecznej	373.992 zł
Prace społecznie-użyteczne	21.125 zł
Dożywianie, zasiłki na żywność	201.873 zł
Rodziny wielodzietne (Karta Dużej Rodziny)	70 zł
Świadczenie wychowawcze 500 + + koszty obsługi	3.207.212 zł
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	1.000 zł
OGÓLEM:	6.915.677 zł

1.3. REALIZACJA BUDŻETU – POMOC SPOŁECZNA

Udzielone świadczenia – zadania własne finansowane przez Wojewodę

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin
Zasiłki stałe – ogółem	57	541	252.896	57
w tym przyznanych dla osoby:				
- samotnie gospodarującej,	40	369	203.148	40
- pozostającej w rodzinie	17	172	49.748	17

1.3.1. Składki na ubezpieczenie zdrowotne:

Nazwa świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota w zł
Składki na ubezpieczenie zdrowotne osób pobierających zasiłek stały	541	22.631

Zasiłek stały adresowany jest do osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności i stanowi uzupełnienie dochodu tych osób do kryterium ustawowego, które wynosi dla osoby samotnie gospodarującej – 634 zł i dla osoby pozostającej w rodzinie – 514 zł.

1.3.2. Zadania własne – zasiłki okresowe finansowane z budżetu Wojewody

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki okresowe – ogółem	97	454	134.761	97	283
w tym:					
- finansowane z budżetu gminy	X	X	X	X	X
- finansowane z budżetu Wojewody,					
w tym przyznane z powodu:					
* bezrobocia	82	328	104.034	82	246
* niepełnosprawności	16	87	20.696	16	41
* możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	0	0	0	0	0
* długotrwałej choroby	7	15	4.936	7	15
*inne	9	24	5.095	9	21

Świadczona pomoc miała na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin będących w trudnych warunkach materialnych. Kwota zasiłku okresowego stanowi 50 % różnicy między kryterium dochodowym, a dochodem faktycznym dla osób samotnie gospodarujących i 50 % różnicy między kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej rodziny.

1.3.3. Zadania własne gminy – zasiłki celowe

Kolejnym zadaniem własnym gminy przedstawionym w powyższej tabeli są zasiłki celowe, w tym specjalne celowe, które przyznawane były na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu leków, leczenia, opału oraz kosztów poniesionych za pobyt osób w schroniskach (w 2017 r. 4 osoby przebywały w schroniskach). W 2017 r. w Domach Pomocy Społecznej przebywało 6 osób (1 osoba w DPS Mielno, 1 osoba w DPS im. Edmunda Wojtyły w Szczecinie, 2 osoby w DPS Śniatowo oraz 2 osoby w DPS Jaromin).

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki celowe i w naturze – ogółem (schroniska, inne formy pomocy)	18	45	14.631	18	30
Zasiłki specjalne celowe	7	7	2.677	7	17
Sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	6	66	170.314	6	6
Razem:	31	118	187.622	31	53

1.3.4. Program wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

Często stosowaną formą pomocy w naturze jest przyznawanie i finansowanie posiłku, w tym głównie dla dzieci w szkołach i przedszkolu, oraz osób dorosłych.

W 2017 roku z tej formy wsparcia skorzystało 128 osób, w tym 109 dzieci i młodzieży oraz 18 osób dorosłych. Łączny koszt dożywiania wyniósł 163.363 zł, z tego:

- koszt własny gminy 33.341zł,

- dotacja w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – 130.022 zł.

Natomiast zasiłek celowy z przeznaczeniem na zakup żywności otrzymały 48 rodziny na kwotę 38.510 zł, z tego:

- koszt własny Gminy – 7.859 zł

- dotacja w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – 30.651 zł.

Łącznie na program wieloletni tj. dożywianie oraz zasiłki celowe na zakup żywności wydatkowano kwotę 201.873 zł, w tym:

- ze środków Gminy – 41.200 zł, co stanowiło około 20 % całego kosztu dożywiania,

- z funduszu Wojewody – 160.673 zł.

W 2017 roku z pomocy społecznej korzystały następujące grupy osób: osoby bezrobotne i poszukujące pracy, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale chore, rodziny niepełne, wielodzietne i inne.

Powody przyznania pomocy

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
	ogółem	w tym: na wsi	
Ubóstwo	36	36	84
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	0	0	0

Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym: wielodzietność	9 9	9 9	61 61
Bezrobocie	76	76	235
Niepełnosprawność	46	46	91
Długotrwała lub ciężka choroba	7	7	16
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem, w tym:	5	5	14
rodziny niepełne	5	5	14
rodziny wielodzietne	0	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	0	0	0
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

W 2017 roku najczęściej była przyznawana pomoc z powodu bezrobocia. Drugim ważnym powodem przyznawania pomocy była niepełnosprawność.

1.3.5. PRAWO DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1938) do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na zasadach określonych w ustawie (czyli bezpłatnie, tak jak osoby ubezpieczone) *mają prawo osoby inne niż ubezpieczone posiadające obywatelstwo polskie i miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które spełniają kryterium dochodowe, określone w przepisach o pomocy społecznej.*

Wydanie decyzji o ustaleniu prawa do świadczeń opieki zdrowotnej realizowanych ze środków publicznych następuje na wniosek zainteresowanego, a w przypadku stanu nagłego – na wniosek świadczeniodawcy udzielającego świadczenia opieki zdrowotnej złożony niezwłocznie po udzieleniu świadczenia. Wydanie decyzji administracyjnej poprzedzone jest przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego. Wywiad przeprowadzany jest niezwłocznie po otrzymaniu informacji o potrzebie ustalenia uprawnień. Wywiad przeprowadza się w miejscu zamieszkania/ pobytu osoby zainteresowanej.

Celem tej czynności jest ustalenie czy osoba zainteresowana spełnia kryterium dochodowe zgodnie z ustawą o pomocy społecznej oraz ustalenie czy nie występują dysproporcje między udokumentowaną wysokością dochodu a sytuacją majątkową tej osoby.

Decyzja administracyjna w sprawie przyznania lub odmowy przyznania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej wydawana jest w terminie miesiąca od daty złożenia wniosku wraz z wymaganą dokumentacją.

Prawo do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie w/w decyzji przysługuje przez okres 90 dni, chyba że w tym okresie świadczeniobiorca zostanie objęty ubezpieczeniem zdrowotnym. Jeżeli istnieje konieczność dalszego leczenia, dłuższego niż 90 dni – może zostać wydana kolejna decyzja. Świadczeniodawcy NFZ realizują świadczenia na rzecz osób nieubezpieczonych legitymujących się ww. decyzją.

W 2017 r. w tut. OPS prawo do świadczeń opieki zdrowotnej nabyło 10 osób.

1.4. REALIZACJA DODATKÓW MIESZKANIOWYCH

Ustawa o dodatkach mieszkaniowych reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości, finansowania i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwości organów w tych sprawach. Dodatki mieszkaniowe realizowane są w całości z zadań własnych. Przyznawane są na podstawie wniosku i deklaracji o dochodach za okres 3 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku wraz z pozostałymi dokumentami tj. zaświadczenie o wynagrodzeniu, zaświadczenie z urzędu pracy, oświadczenia itp.

W 2017 roku wypłacono 418 dodatków mieszkaniowych na łączną kwotę 65.071 zł.

1.5. REALIZACJA DODATKÓW ENERGETYCZNYCH

Od roku 2014 nowym świadczeniem wypłacanym przez OPS jest dodatek energetyczny. Podstawę jego wypłaty stanowi ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 984). Zgodnie z jej treścią wprowadzone zostało pojęcie odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej tj. osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu art. 2 ust.1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej. Wysokość dodatku energetycznego ogłaszana jest do 30 kwietnia danego roku przez Ministra właściwego do spraw gospodarki. W zależności od liczby osób, które wchodzi w skład gospodarstwa domowego, w 2017 r. stanowił on kwotę:

- dla gospodarstwa jednoosobowego - 11,22 zł miesięcznie,
- dla gospodarstwa składającego się z 2 do 4 osób - 15,58 zł miesięcznie,
- dla gospodarstwa składającego się z co najmniej 5 osób - 18,70 zł miesięcznie.

W 2017 r. wypłacono 23 dodatków energetycznych na łączną kwotę 340,95 zł.

1.6. REALIZACJA ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1952 z późn. zm.) skierowana jest przede wszystkim do rodzin, które wprowadzie osiągną dochody, jednakże z uwagi na zwiększone wydatki związane z wychowaniem dzieci, w tym również niepełnosprawne, dochód na jedną osobę w rodzinie nie pozwala na zapewnienie dzieciom oraz osobom niepełnosprawnym podstawowych standardów życiowych. Ustawa ta przewiduje finansowaną pomoc państwa w formie świadczeń rodzinnych. Świadczenia rodzinne są obligatoryjnymi świadczeniami udzielanymi na roczne okresy zasiłkowe, trwające od 1 listopada do 31 października następnego roku. Od 01.11.2017 r. obowiązują kwoty świadczeń rodzinnych, takie jak w poprzednim okresie zasiłkowym trwającym od 01.11.2016 r. do 31.10.2017 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 1428 (art. 32) oraz Dz. U. z 2015 r. poz. 1238 (§ 3).

1.6.1. Zasiłek rodzinny

Podstawowym kryterium, od którego zależy prawo do zasiłku rodzinnego jest dochód rodziny w przeliczeniu na osobę. Zasiłki rodzinne są świadczeniami Państwa na rzecz rodziny o niskich dochodach.

Świadczenia rodzinne przysługują osobom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Celem zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego jest pomoc rodzinie bądź osobom samotnie wychowującym dzieci w ponoszonych przez nich wydatkach na utrzymanie dzieci.

Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł. W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Zasiłek rodzinny przysługuje na dziecko ze względu na jego wiek, a także stan zdrowia – rodzicom, jednemu z rodziców, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub nauki w szkole (poza wyższą szkołą), jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia albo do 24 roku życia – jeżeli dziecko jest niepełnosprawne i posiada stosowne orzeczenie, a także osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku

z ustalonym wyrokiem sądowym lub ugodą sądową nie posiada prawa do alimentów z ich strony).

Wysokość zasiłku rodzinnego wynosiła:

- 95 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;
- 124 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia;
- 135 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

1.6.2. Rodzaje dodatków do zasiłku rodzinnego

Dodatki do zasiłku rodzinnego są z nim nierozzerwalnie związane i w przypadku gdy prawo do zasiłku rodzinnego nie przysługuje, nie można ubiegać się o dodatki.

1.6.2.1. Dodatek z tytułu urodzenia dziecka

przysługuje jednorazowo w wysokości 1000 zł.

W przypadku wystąpienia o przysposobienie więcej niż jednego dziecka lub urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu dodatek przysługuje na każde dziecko. Wniosek o dodatek z tytułu urodzenia dziecka składa się do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

1.6.2.2. Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego

przysługuje w wysokości 400 zł miesięcznie, nie dłużej jednak niż przez okres:

- 24 miesiące kalendarzowych;
- 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu;
- 72 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

W przypadku równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów prawnych dziecka przysługuje jeden dodatek.

1.6.2.3. Dodatek z tytułu wychowywania w rodzinie wielodzietnej wynosi 95 zł miesięcznie.

Dodatek przysługuje na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego.

1.6.2.4. Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka

przysługuje w wysokości 193 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 386 zł na wszystkie dzieci.

W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem

o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci.

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje samotnie wychowującym dziecko, matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ:

- drugi z rodziców dziecka nie żyje;
- ojciec dziecka jest nieznany;
- powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone.

Dodatek przysługuje również pełnoletniej osobie do ukończenia 24 roku życia, uczącej się w szkole lub w szkole wyższej, jeżeli oboje rodzice osoby uczącej się nie żyją.

1.6.2.5. Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania przysługuje:

- w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadpodstawowej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności – w wysokości 113 zł miesięcznie na dziecko

albo

- w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadpodstawowej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadpodstawowej – w wysokości 69 zł miesięcznie na dziecko.

1.6.2.6. Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego wynosi miesięcznie:

- 90 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;
- 110 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

1.6.2.7. Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego przysługuje raz w roku szkolnym w wysokości 100 zł na dziecko.

Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem w szkole nowego roku szkolnego albo rocznego przygotowania przedszkolnego. Wniosek o wypłatę dodatku składa się do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny albo roczne przygotowanie przedszkolne. Wniosek złożony po terminie organ właściwy pozostawia bez rozpatrzenia.

1.6.3. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka

Z tytułu urodzenia się żywego dziecka przysługuje jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 1000 zł na jedno dziecko. Przyznanie prawa do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka jest uzależnione od kryterium dochodowego. Przysługuje jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1 922 zł. Świadczenie to, podobnie jak wszystkie świadczenia rodzinne jest wolne od podatku dochodowego.

1.6.4. Świadczenie rodzicielskie

W dzienniku ustaw z dnia 21 sierpnia 2015 r., poz. 1217 opublikowana została ustawa o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw wprowadzająca od 1 stycznia 2016 r. świadczenie rodzicielskie dla rodziców, którym nie przysługują urlopy w związku z urodzeniem się dziecka; jak np. osoby bezrobotne, studenci, uczniowie, osoby pracujące na podstawie umów cywilno-prawnych, rolnicy; niezależnie od dochodu rodziny.

Kwota świadczenia rodzicielskiego wynosi 1000,00 zł miesięcznie z wyjątkami wskazanymi w ustawie (w odniesieniu do osób pobierających zasiłek dla bezrobotnych wypłacana kwota przez OPS stanowi różnicę między kwotą świadczenia rodzicielskiego, a kwotą pobieranego zasiłku dla bezrobotnych pomniejszonego o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych). Kwota świadczenia za niepełny miesiąc ustalana jest proporcjonalnie. W odniesieniu do świadczenia rodzicielskiego nie jest stosowane żadne kryterium dochodowe.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje:

1. matce albo ojcu dziecka;
2. opiekunowi faktycznemu dziecka w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10 roku życia;
3. rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10 roku życia;

4. osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego - do ukończenia 10 roku życia.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje ojcu dziecka w przypadku:

1. skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka;
2. śmierci matki dziecka;
3. porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie nie przysługuje, jeżeli:

1. co najmniej jeden z rodziców dziecka lub osoba uprawniona, o której mowa w ustawie, otrzymują zasiłek macierzyński lub uposażenie za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego lub okres urlopu rodzicielskiego;
2. dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej - w przypadku osób, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy;
3. jeden z rodziców dziecka lub osoba uprawniona, nie sprawują lub zaprzestali sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, w tym w związku z zatrudnieniem lub wykonywaniem innej pracy zarobkowej, które uniemożliwiają sprawowanie tej opieki;
4. w związku z wychowywaniem tego samego dziecka lub w związku z opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
5. osobom uprawnionym, przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje przez okres:

1. 52 tygodni - w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie, przysposobienia jednego dziecka lub objęcia opieką jednego dziecka;
2. 65 tygodni - w przypadku urodzenia dwojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia dwojga dzieci lub objęcia opieką dwojga dzieci;

3. 67 tygodni - w przypadku urodzenia trojga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia trojga dzieci lub objęcia opieką trojga dzieci;
4. 69 tygodni - w przypadku urodzenia czworga dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia czworga dzieci lub objęcia opieką czworga dzieci;
5. 71 tygodni - w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie, przysposobienia pięciorga i więcej dzieci lub objęcia opieką pięciorga i więcej dzieci.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje od dnia:

1. porodu - w przypadku osób, o których mowa w ustawie;
2. objęcia dziecka opieką, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia - w przypadku osób, o których mowa w ustawie;
3. przysposobienia dziecka, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia - w przypadku osoby, o której mowa w ustawie.

1.6.5. Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu

Od 1 stycznia 2017 r., z tytułu urodzenia się dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, przysługuje prawo do jednorazowego świadczenia w wysokości 4000 zł, przyznawanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2016 r., poz. 1860). Wniosek o wypłatę jednorazowego świadczenia należy złożyć w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka. Wniosek złożony po terminie zostanie pozostawiony bez rozpoznania. Jednorazowe świadczenie przysługuje bez względu na osiągnięte dochody.

Ponadto, podstawowym warunkiem jest posiadanie przez dziecko zaświadczenia lekarskiego, potwierdzającego ciężkie i nieodwracalne upośledzenia albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Zaświadczenie takie powinno być wystawione przez lekarza, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, albo lekarza, który jest zatrudniony lub wykonuje zawód w przychodni, z którą NFZ zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie:

położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii. Ponadto, podobnie jak w przypadku jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowego), jednorazowe świadczenie przysługiwać będzie tylko w sytuacji, gdy matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do dnia porodu. Fakt ten należy potwierdzić odpowiednim zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną. Wzór tego zaświadczenia określony jest w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 14 września 2010 r. w sprawie formy opieki medycznej nad kobietą w ciąży, uprawniającej do dodatku z tytułu urodzenia dziecka oraz wzoru zaświadczenia potwierdzającego pozostawanie pod tą opieką (Dz. U. z 2010 r., Nr 183, poz. 1234). Istotne jest, że wymóg legitymowania się zaświadczeniem o pozostawaniu pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do dnia porodu, nie dotyczy opiekuna prawnego, opiekuna faktycznego i osoby, która przysposobiła dziecko.

Jednorazowe świadczenie nie przysługuje jeśli dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (oznacza to dom pomocy społecznej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, szkołę wojskową lub inną szkołę, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie) albo w pieczy zastępczej. Jednorazowe świadczenie nie przysługuje również w przypadku urodzenia martwego dziecka.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ww. ustawy, z wnioskiem o jednorazowe świadczenie, może wystąpić: matka, ojciec, a także opiekun prawny albo opiekun faktyczny (opiekun faktyczny, to osoba faktycznie zajmująca się dzieckiem, jeśli wystąpiła do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka), będący świadczeniobiorcą świadczeń opieki zdrowotnej lub osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji -w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1793, 1807, 1860 i 1948) – spełnienie tego warunku wnioskodawca potwierdza podpisując wniosek o ustalenie prawa do jednorazowego świadczenia zawierający odpowiednie oświadczenie w części II wniosku.

Jednorazowe świadczenie, podobnie jak świadczenia rodzinne oraz świadczenie wychowawcze, podlega unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Oznacza to, że w przypadku gdy osoba uprawniona do jednorazowego świadczenia lub członek rodziny tej osoby przebywa poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (tj. w kraju UE, EOG lub Szwajcarii i nie jest to pobyt turystyczny, leczniczy ani związany z podjęciem nauki), wniosek wraz z dokumentami zostanie przekazany marszałkowi województwa w celu ustalenia, czy w danej sprawie zachodzi koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego.

Ponadto, otrzymane jednorazowe świadczenie nie wlicza się do dochodu przy ustalaniu prawa do innych świadczeń, w tym do świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczenia wychowawczego oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

1.6.6. Świadczenia opiekuńcze

1.6.6.1. Zasiłek pielęgnacyjny, przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153 zł miesięcznie. Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

1.6.6.2. Świadczenie pielęgnacyjne

Od 01 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. świadczenie pielęgnacyjne przysługiwało w wysokości 1406 zł. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

- matce lub ojcu;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;
- osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby, w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Osobom innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, przysługuje świadczenie pielęgnacyjne, w przypadku, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymując się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma osób będących opiekunem prawnym lub rodziną zastępczą spokrewnioną, lub legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku.

1.6.6.3. Specjalny zasiłek opiekuńczy

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 520 zł miesięcznie, osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza 764 zł.

1.6.6.4. Zasiłek dla opiekuna

Zasiłek dla opiekuna przysługuje w kwocie 520 zł osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa z dniem 1 lipca 2013 r.

Postępowanie w sprawie ustalenia prawa do zasiłku dla opiekuna organ właściwy ustalający prawo do świadczeń pielęgnacyjnych wszczyna na wniosek osoby ubiegającej się o zasiłek dla opiekuna. Wniosek można składać maksymalnie w terminie 4 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, tj. do 15 września 2014 r.

Struktura wydatków na świadczenia rodzinne w 2017 roku bez uwzględnienia mechanizmu „złotówka za złotówkę”

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota w zł
Zasiłki rodzinne	5 052	595 240
dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu: - urodzenia dziecka - opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego - samotnego wychowywania dziecka - kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego - rozpoczęcia roku szkolnego - podjęcie przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania - wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	2 467 17 38 236 438 283 660 795	278 984 17 000 15 032 46 508 47 000 28 155 49 764 75 525
Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	7 519	874 224
Zasiłki pielęgnacyjne	1 786	273 258
Świadczenia pielęgnacyjne	128	179 544
Specjalny zasiłek opiekuńczy	205	106 375
Świadczenia opiekuńcze (razem)	2 119	559 177
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	30	30 000
Świadczenie rodzicielskie	182	162 194
Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu	0	0
Świadczenia rodzinne razem	9850	1 625 595

1.6.7. "Złotówka za złotówkę"

Od 01 stycznia 2016 roku, jeśli rodzina korzystająca ze świadczeń rodzinnych przekroczy uprawniające do korzystania z nich kryterium dochodowe, nie straci ich, ale otrzyma je pomniejszone o kwotę przewyższającą kryterium. Mechanizm "złotówka za złotówkę" ma zachęcać do podejmowania pracy bez obawy o utratę zasiłków.

Z dniem 01.01.2016 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych, która wprowadza zasadę "złotówka za złotówkę". Dzięki niej przekroczenie kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych (674 zł na osobę w rodzinie lub 764 zł dla rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem) nie będzie automatycznie oznaczało utraty tych świadczeń

dotychczas wystarczyło przekroczyć je choćby o złotówkę, by stracić wszystkie zasiłki.

Jeśli próg dochodowy przekroczony zostanie o złotówkę, 20 zł lub 30 zł, to o tą kwotę zostanie pomniejszony zasiłek rodzinny. Ustawa dotyczy zasiłku rodzinnego i dodatków do niego: z tytułu urodzenia dziecka, z tytułu samotnej opieki nad dzieckiem, korzystania z urlopu wychowawczego, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka, rozpoczęcia roku szkolnego, nauki dziecka poza miejscem zamieszkania.

Minimalne świadczenie wypłacane według nowych zasad będzie wynosić 20 zł. Dla przykładu - jeśli rodzina przekracza kryterium o 380 zł, a uprawniona jest do zasiłku i dodatków w wysokości 400 zł, to od 400 odejmujemy 380 i oznacza to, że tej rodzinie należy się 20 zł. Gdyby ta różnica wynosiła 19 zł, rodzina już by nie otrzymała tego świadczenia.

Struktura wydatków na świadczenia rodzinne w 2017 roku z uwzględnieniem wyłącznie mechanizmu „złotówka za złotówkę”

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota w zł
Zasiłki rodzinne	214	17 042,06
dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu:	292	7 741,49
- urodzenia dziecka	0	0
- opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	0	0
- samotnego wychowywania dziecka	10	1 366,00
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	23	2 076,67
- rozpoczęcia roku szkolnego	169	928,86
- podjęcie przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	56	1 655,46
- wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	34	1 714,50
Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	506	24 783,55

Wypłata zasiłku dla opiekuna

Okres przyznania	Liczba świadczeń	Kwota w zł
01.01.2017 – 31.12.2017	108	56 160

1.6.8. SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE I ZDROWOTNE

Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.) oraz ustawą o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135 z późn. zm.). Ośrodek realizuje wypłatę składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz składki zdrowotne.

Nazwa świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota w zł
Składki na ubezpieczenie emerytalno – rentowe od świadczenia pielęgnacyjnego	104	40 124
Składki na ubezpieczenie zdrowotne od świadczenia pielęgnacyjnego	128	16 159
Składki na ubezpieczenie emerytalno – rentowe od specjalnego zasiłku opiekuńczego	193	27 556
Składki na ubezpieczenie zdrowotne od specjalnego zasiłku opiekuńczego	183	8 564
Składki na ubezpieczenie emerytalno – rentowe od zasiłku dla opiekuna	99	14 167
Składki na ubezpieczenie zdrowotne od zasiłku dla opiekuna	78	3 650
Razem	X	110 220

Łącznie wypłacono 10 464 świadczeń w postaci zasiłków rodzinnych i opiekuńczych na łączną kwotę 1 706 538,55 zł, odzyskano nienależnie pobrane świadczenia na kwotę 3 542,00 zł.

1.7. REALIZACJA FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 489 z późn. zm.). Akt wykonawczy: Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy

i Polityki Społecznej z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach w sprawach o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1467).

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują:

- obywatelom polskim;
- cudzoziemcom:
  - a) jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym;
  - b) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej oraz zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1990, 1948 i 2066 oraz z 2017 r. poz. 60);

c) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł miesięcznie, są świadczeniami udzielanymi na roczne okresy zasiłkowe, trwające od 1 października do 30 września. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenia te przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Strukturę wydatków oraz odzyskanych nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Liczba świadczeń	Kwota w zł
Wypłacone świadczenia z funduszu alimentacyjnego	894	315 527
Odzyskane nienależnie pobrane świadczenia z funduszu alimentacyjnego	1	400

Działania wobec dłużników alimentacyjnych

W 2017 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie wypłacił 894 świadczeń na kwotę 315 527,00 zł, wydano 48 decyzji pozytywnych.

W 2017 r. wyegzekwowano od dłużników alimentacyjnych kwotę 37 616,88 zł na poczet funduszu alimentacyjnego.

Organ właściwy dłużnika podejmuje następujące działania wobec dłużników alimentacyjnych:

- przeprowadza wywiady alimentacyjne oraz odbiera oświadczenia majątkowe,
- przekazuje komornikowi sądowemu informacje mające wpływ na egzekucję zasądzonych alimentów, pochodzących z wywiadu alimentacyjnego oraz oświadczenia alimentacyjnego,
- zobowiązuje dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy,
- informuje powiatowy urząd pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego,
- wydaje decyzję o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań

alimentacyjnych,

- składa wnioski o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 Kodeksu karnego, od 01 czerwca 2017 r. za przestępstwo określone w art. 209 Kodeksu karnego,
- kieruje do starosty wnioski o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego,
- przekazuje informacje gospodarcze do Biura Informacji Gospodarczej (KIDT – Krajowa Informacja Długów Telekomunikacyjnych, KBIG – Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej, KR D – Krajowy Rejestr Długów, BIG InfoMonitor, ERIF BIG S.A.) o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego w przypadku powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy.

1.8. REALIZACJA ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZEGO 500+

Zgodnie z Zarządzeniem Wójta Gminy Świerzno Nr SK.0050.12.2016 z dnia 01 marca 2016 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie jako jednostka organizacyjna Gminy Świerzno został wyznaczony do realizacji zadań z zakresu świadczenia wychowawczego.

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2017 r., poz. 1851) to pierwszy program skierowany do wszystkich polskich rodzin z dziećmi. Ustawa ta przewiduje finansowaną pomoc państwa w formie pieniężnej. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Świadczenie wychowawcze jest obowiązkowym świadczeniem udzielanym na roczny okres zasiłkowy, trwający od 1 października do 31 września następnego roku kalendarzowego.

Ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz jego wypłata następują odpowiednio na wnioski matki, ojca, opiekuna faktycznego dziecka albo opiekuna prawnego dziecka do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie.

Świadczenie wychowawcze przysługuje na pierwsze dziecko jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 800,00 zł. Jeżeli członkiem rodziny jest dziecko niepełnosprawne, świadczenie wychowawcze przysługuje na pierwsze dziecko jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1 200,00 zł.

Świadczenie na drugie i kolejne dzieci rodzice otrzymali niezależnie od dochodu.

Struktura wydatków świadczenia wychowawczego w 2017 r.

Rodzaj świadczenia	Liczba wypłaconych świadczeń	Kwota w zł
Świadczenie wychowawcze bez świadczenia na pierwsze dziecko	3358	1 660 793,60 zł
Świadczenie wychowawcze ze świadczenia na	2758	1 369 456,00 zł

pierwsze dziecko		
Świadczenie wychowawcze ze świadczenia na pierwsze dziecko z powodu niepełnosprawności	262	130 340,90 zł
Razem:	6 378	2.441.442 zł

Liczba złożonych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie od 01 stycznia 2017 - 31 grudnia 2017 r.

Rodzaj świadczenia	Liczba złożonych wniosków w formie papierowej	Liczba złożonych wniosków w formie elektronicznej
Świadczenie wychowawcze	339	18
Razem:	357	

1.9. PRACE SPOŁECZNIE – UŻYTECZNE

Dnia 10.02.2017 r. zawarte zostało porozumienie Nr 1/2017 pomiędzy Wójtem Gminy Świerzno, a Starostą Kamieńskim na wykonywanie prac społecznie-użytecznych, na terenie Gminy Świerzno.

Realizatorem działań jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie oraz sołtysi poszczególnych sołectw.

Prace społecznie-użyteczne są to prace wykonywane przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku i osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na skutek skierowania przez Powiatowy Urząd Pracy i Ośrodek Pomocy Społecznej. Prace wykonywane są w wymiarze 10 godzin tygodniowo i 40 godzin miesięcznie. Bezrobotnemu przysługuje świadczenie w wysokości 8,10 zł za godzinę pracy. Prace społecznie-użyteczne obejmują prace porządkowe na terenie naszej gminy, pielęgnację terenów zielonych, prace konserwatorskie oraz drobne prace remontowe.

W ramach prac społecznie-użytecznych w 2017 r. Ośrodek pomocy Społecznej w Świerznie zaktywizował 19 osób.

Realizacja prac społecznie-użytecznych z pewnością umożliwiła uzyskanie efektów społecznych takich jak:

- łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia,
- wykonanie prac na rzecz społeczności lokalnej,
- szanse dla osób skierowanych do powrotu na rynek pracy,
- aktywizację bezrobotnych, mobilizację do wyjścia z domu.

Wydatki poniesione w 2017 r. na prace społecznie-użyteczne wyniosły 21.125 zł. Prace

wykonywane były w okresie od 01.03.2017 r. do 30.11.2017 r.

1.10 KARTA DUŻEJ RODZINY

Od roku 2014 w tut. OPS jest możliwość uzyskania Karty Dużej Rodziny. Podstawę wydawania Kart stanowi ustawa z dnia 05 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2014 r., poz. 1863). Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Jej posiadacze mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Posiadanie Karty ułatwia więc dużym rodzinom dostęp do rekreacji oraz obniża koszty codziennego życia.

Karta przysługuje niezależnie od uzyskiwanych dochodów rodzinom z co najmniej trójką dzieci. Rodzice mogą korzystać z Karty dożywotnio, dzieci do 18 roku życia lub do ukończenia nauki w szkole lub w szkole wyższej, maksymalnie do osiągnięcia do 25 roku życia. Osoby posiadające orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności otrzymują Kartę na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności.

Aby otrzymać Kartę Dużej Rodziny należy złożyć wniosek w gminie odpowiadającej miejscu zamieszkania.

Nadmienić należy, że na terenie Gminy Świerzno rodziny mogą także skorzystać ze wsparcia Zachodniopomorskiej Karty Rodziny. Wsparciem Zachodniopomorskiej Karty Rodziny objęte są rodziny z minimum dwojgiem dzieci, z terenu województwa zachodniopomorskiego. O wydanie Zachodniopomorskiej Karty Rodziny mogą ubiegać się: małżonkowie prowadzący wspólne gospodarstwo domowe z minimum dwojgiem dzieci oraz dzieci (do 18 roku życia lub 26 roku życia w przypadku kontynuowania nauki, dożywotnio w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności); rodziny zastępcze zamieszkałe pod wspólnym adresem; rodzinne domy dziecka. Karta umożliwia korzystanie, na preferencyjnych warunkach, z katalogu ofert: kultury, edukacji, rekreacji, transportu i innych usług oferowanych przez partnerów Programu.

Od dnia 1 stycznia 2017 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. w Ośrodku Pomocy Społecznej w Świerznie zostały wydane następujące ilości Zachodniopomorskich Kart Dużych Rodzin oraz Zachodniopomorskich Kart Seniora:

1) Zachodniopomorska Karta Dużej Rodziny od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r.

Wydanych kart: 39 szt

Rodzice: 16 osób

Dzieci: 23 osób

2) Zachodniopomorska Karta Seniora od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r.

Wydanych Kart: 7 szt

Seniorzy: 7 osób

Nadmienić należy, że kontynuowane jest wydawanie Ogólnopolskich Kart Dużej Rodziny, przez Ośrodek Pomocy Społecznej. W okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. w Ośrodku Pomocy Społecznej zostały wydane następujące ilości Ogólnopolskich Kart Dużej Rodziny:

Wydanych kart: 23

Rodzice: 7

Dzieci: 16.

1.11. PRACA SOCJALNA

Pracownicy socjalni oprócz przeprowadzania wywiadów środowiskowych na potrzeby pomocy społecznej oraz innych instytucji, przyznawania pomocy w różnych formach, dodatkowo pomagali w załatwianiu spraw urzędowych, kompletowaniu dokumentów dla celów ustalenia stopnia niepełnosprawności, a także prowadzili pracę socjalną.

Praca socjalna to głównie poradnictwo w zakresie poszukiwania pracy, załatwiania spraw alimentacyjnych, kierowanie na leczenie odwykowe, nadzór nad prawidłowością sprawowanej władzy rodzicielskiej, kierowanie do sądów wniosków o jej nieprawidłowym wypełnianiu.

Kadra pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Świerznie niesła i niesie pomoc mieszkańcom Gminy Świerzno. Ośrodek poprzez wsparcie emocjonalne okazuje szacunek, akceptację, zrozumienie i troskę, pomaga mieszkańcom odzyskać zaufanie we własne możliwości i wiarę w możliwość wyjścia z sytuacji kryzysowej.

Ważnym instrumentem wzmacniającym zobowiązanie klienta jest zawarcie kontraktu socjalnego pomiędzy pracownikiem socjalnym tut. OPS a osobą wnioskującą o pomoc. W 2017 r. zostało zawartych 8 kontaktów socjalnych. Należy w tym miejscu nadmienić, że nie wywiązanie się z kontraktu socjalnego może skutkować odmową przyznania świadczeń z tut. OPS.

Ponadto pracownicy socjalni współpracują z Policją, Szkołami, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kamieniu Pomorskim, kuratorami sądowymi i społecznymi, pielęgniarkami środowiskowymi, sołtysami.

1.12. STRUKTURA ZATRUDNIENIA

Kierownik – 1 etat,

Główny Księgowy – 1 etat,

Pracownik socjalny – 3 etaty,

Pomoc administracyjna – 1 etat (osoba zatrudniona na czas określony za pracownika

przebywającego na urlopie macierzyńskim zajmującego się realizacją świadczeń z pomocy społecznej, dodatkami mieszkaniowymi i energetycznymi),

Pracownik biurowy – 1 etat (osoba zatrudniona na czas zastępstwa za pracownika przebywającego na urlopie wychowawczym zajmującego się świadczeniami rodzinnymi i funduszem alimentacyjnym),

Referent – 1 etat (świadczenie wychowawcze 500 +),

Asystent Rodziny – 1 etat.

Wszyscy pracownicy posiadają niezbędne kwalifikacje wymagane na zajmowanych stanowiskach pracy.

W 2017 roku pracownicy tut. OPS uczestniczyli w następujących szkoleniach oraz konferencjach:

- praca z osobą stosującą przemoc,
- szkolenie dot. upowszechniania funkcji asystenta samodzielności osób z niepełnosprawnościami,
- konferencja pt.: „Wspólnie wspieramy rodzinę”,
- zmiany w ustawie o świadczeniach rodzinnych oraz świadczenia wychowawczego 500+,
- Kodeks postępowania administracyjnego po nowelizacji,
- prawo ubezwłasnowolnienia osób niepełnosprawnych intelektualnie,
- procedura przeprowadzenia wywiadu elektronicznego w pomocy społecznej,
- prawne aspekty pracy,
- konferencja dot. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- konferencja dot. ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

1.13.PODSUMOWANIE

W 2017 r. w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej dokonano przedzielenia pomieszczenia, z którego utworzono dwa pomieszczenia: salę konferencyjną na potrzeby działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespołu Interdyscyplinarnego oraz pomieszczenie biurowe, przeznaczone dla asystenta rodziny, pracownika biurowego ds. świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz referenta ds. świadczenia wychowawczego 500 +.

W okresie letnim 2017 r. przeprowadzono malowanie pomieszczeń w Ośrodku Pomocy Społecznej w Świerznie wraz z odświeżeniem i malowaniem drzwi zewnętrznych i wewnętrznych. Ponadto położono nowe panele podłogowe w pomieszczeniu przeznaczonym dla pracowników socjalnych i pomocy administracyjnej.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie współpracuje z Polskim Związkiem Emerytów Rencistów i Inwalidów Koło Terenowe w Świerznie. Współpraca polega na wydawaniu skierowań

do otrzymania pomocy żywnościowej w ramach POPŻ 2014-2020. W 2017 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie wydał 350 skierowań dla 914 osób-mieszkańców Gminy Świerzno.

W ramach programu dystrybuowane są następujące produkty żywnościowe: ser żółty, olej, ryż, makaron, kasza gryczana, cukier, mleko, szynka drobiowa, szynka wieprzowa, paszтет wieprzowy, gulasz wieprzowy z warzywami, filet z makreli, powidła śliwkowe, herbatniki, groszek z marchewką, koncentrat pomidorowy.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerznie w 2017 r. poniósł koszty przewozu żywności z Banku Żywności w Nowych Bielicach koło Koszalina do Świerzna w łącznej kwocie 2.492 zł.

W miesiącu lipcu 2017 r. pracownicy tut. OPS we współpracy z druhami z Ochotniczej Straży Pożarnej w Gostyniu oraz osobami pracującymi w ramach prac społecznie-użytecznych przeprowadzili generalne porządki w jednym z mieszkań w miejscowości Gostyń. Z mieszkania usunięto wszystkie znajdujące się w nim sprzęty, które nie nadawały się już do dalszego użytkowania. Ponadto dokonano zbiórki: kanap, mebli, szaf, kołder, poduszek, koców, które zostały przekazane mieszkańcom po zrobieniu porządku oraz odświeżeniu i pomalowaniu ścian.

Ponadto w okresie od dnia 28.06.2017 r. do dnia 07.07.2017 r. 13 dzieci i młodzieży z terenu Gminy Świerzno bezpłatnie uczestniczyło w koloni letniej w Białym Dunajcu organizowanej przez Zachodniopomorskie Kuratorium Oświaty. Wyjazd był przeznaczony dla dzieci i młodzieży z utrudnionym dostępem do wypoczynku. Grupami priorytetowymi były dzieci i młodzież:

- objęte pieczą zastępczą,
- pochodzące z rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych, w tym z rodzin wychowujących troje lub więcej dzieci oraz samotnie wychowywane, o których mowa a art. 20b pkt 2 ustawy o systemie oświaty.

Od stycznia 2017 r. przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Świerznie w ramach środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych został utworzony Punkt Konsultacyjny dla osób Uzależnionych, Współuzależnionych oraz Ofiar i Sprawców Przemocy, w którym zostało udzielonych 150 porad dla mieszkańców Gminy Świerzno.

1.14.POTRZEBY NA 2018 ROK

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Gminnym Programem Wspierania Rodziny koniecznym będzie utworzenie placówki wsparcia dziennego, która może być prowadzona w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub podwórkowej. Należy nadmienić, że placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie:

- a) opiekuńczej zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,

b) specjalistycznej w szczególności: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

c) pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach.

Zgodnie ww. ustawą Kierownikiem placówki wsparcia dziennego może być osoba, która:

1) posiada wykształcenie wyższe:

a) na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub

b) na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej;

2) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;

3) wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Natomiast osobą pracującą z dziećmi w placówce wsparcia dziennego może być osoba posiadająca następujące kwalifikacje:

1) w przypadku wychowawcy:

a) wykształcenie wyższe:

– na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą lub

– na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej,

b) co najmniej wykształcenie średnie i udokumentuje co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;

2) w przypadku pedagoga – tytuł zawodowy magistra na kierunku pedagogika albo pedagogika specjalna;

3) w przypadku psychologa – prawo wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia

8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów w przypadku osoby prowadzącej terapię – udokumentowane przygotowanie do prowadzenia terapii o profilu potrzebnym w pracy z dzieckiem i rodziną;

5) w przypadku opiekuna dziecięcego – ukończoną szkołę przygotowującą do pracy w zawodzie opiekuna dziecięcego lub pielęgniarstwa albo studia pedagogiczne.

Kolejnym ważnym elementem wynikającym z ww. ustawy jest zapewnienie mieszkańcom z terenu Gminy Świerzno dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego.

Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Świerznie
Maria Sienkiewicz
mgr Marii Sienkiewicz-Wdowick